

แนวคิดแบบแผนการอธิบายโรคปริทันต์ในมุมมองของชาวบ้านในจังหวัดเชียงใหม่

ฐิติกา ทรัพย์บุญ*
นันทิกา ชัยวิรัตน์กุล*

เบญจพร มีหลิวสวัสดิ์*

เอษณี มานะกิจศิริสุทธิ*

ทรงวุฒิ ดวงรัตนพันธ์**

พินทิพา บุญยะรัตเวช***

บทคัดย่อ

โรคปริทันต์เป็นโรคที่เรื้อรังและจำเป็นต้องได้รับความร่วมมือจากผู้ป่วยอย่างมากในการรักษา ความเชื่อและระบบการดูแลสุขภาพในสังคมเป็นปัจจัยสำคัญที่มีอิทธิพลต่อการปฏิบัติตนของผู้ป่วยต่อความเจ็บป่วย งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาแบบแผนการอธิบายโรคปริทันต์ในมุมมองของชาวบ้านในจังหวัดเชียงใหม่ โดยใช้วิธีวิจัยเชิงคุณภาพที่อ้างอิงแนวคิดแบบแผนการอธิบายโรคของไคลแมน ในการสัมภาษณ์บุคคลที่มาจากคณะทันตแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ จำนวน 22 คน ให้ผู้ถูกสัมภาษณ์พิจารณาและจัดกลุ่มรูปภาพที่แสดงถึงโรคปริทันต์ในระดับต่างๆ พร้อมทั้งอธิบายสาเหตุและการดำเนินโรคตามความเข้าใจของตนเอง ผลการศึกษาพบว่า แนวคิดการอธิบายโรคของชาวบ้านอาศัยอาการและลักษณะของฟันและเหงือกที่มองเห็นได้เด่นชัด ซึ่งแบ่งออกได้เป็น 4 ชนิด คือ เหงือกปกติ เหงือกอักเสบ หินปูน และโรคเหงือกรุนแรง ทั้งนี้โรคเหงือกอักเสบในมุมมองของชาวบ้านคือการบวมของเหงือกพร้อมกับอาการปวดซึ่งมีสาเหตุมาจากความไม่สะอาดและเศษอาหารส่วนหินปูนเกิดจากการตกตะกอนของน้ำตาล ผู้ถูกสัมภาษณ์ส่วนใหญ่ไม่สามารถอธิบายความสัมพันธ์ระหว่างหินปูนกับพยาธิสภาพของโรค การศึกษานี้ชี้ให้เห็นว่าแบบแผนการอธิบายโรคปริทันต์ของชาวบ้านแตกต่างจากการอธิบายโรคตามตำราทันตแพทยศาสตร์ทั้งในด้านคำอธิบาย สาเหตุ และวิธีการรักษา ทันตแพทย์จึงควรตระหนักถึงความเข้าใจเกี่ยวกับโรคที่แตกต่างกัน เพื่อที่จะนำไปสู่การสื่อสารที่มีประสิทธิภาพมากขึ้นในการรักษาผู้ป่วย

* คณะทันตแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ เชียงใหม่

** ภาควิชาทันตกรรมชุมชน คณะทันตแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

*** ภาควิชาปริทันตวิทยา คณะทันตแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

ปัจจุบัน ภาควิชาเวชศาสตร์ช่องปาก คณะทันตแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล กรุงเทพฯ

Explanatory Model of Periodontal Disease in Chiang Mai Lay People

Titika Hunpinyo*

Nintika Chaiwirutnukul*

Benjaporn Meeleesawasdi*

Asanee Manakitsirisutthi*

Songwuth Tuangratanapan**

Pintippa Bunyaratavej***

Abstract

As periodontal diseases are chronic in nature, the successful periodontal therapy demands high level of patient cooperation. Patients' behaviors may be influenced by believe and social health system. The objective of the study was to evaluate the explanatory model of periodontal diseases in Chiang Mai lay people. A qualitative research was conducted based on Kleinman's concept of explanatory model of a disease. Twenty two subjects from Faculty of Dentistry, Chiang Mai University were individually interviewed. Pile sorts technique was utilized as follows: each subject was asked to classify a mixture of different periodontal status pictures into groups according to his/her own understanding of periodontal diseases and explain the etiology of the diseases. The results showed that the explanatory model of lay people was based mainly on symptoms and obvious visual changes of dental and gingival appearances. According to this model, periodontal diseases can be divided into 4 types, i.e., normal, gingivitis, tartar, and severe gingival disease. However, the definition of gingivitis was swollen gum with pain due to poor oral hygiene and food debris. Tartar was believed to originate from precipitation of drinking water. Lay people's explanatory model of periodontal diseases was different from dentists' in terms of definitions, etiology and treatment of the disease. Therefore, dentists should be aware of the differences in perceptions of the disease to achieve better communication with their patients.

Key words: Explanatory model of a disease, periodontal diseases, lay people

* Faculty of Dentistry, Chiang Mai University, Chiang Mai.

** Department of Community Dentistry, Faculty of Dentistry, Chiang Mai University.

*** Previously, Department of Periodontology, Faculty of Dentistry, Chiang Mai University.
Currently, Department of Oral Medicine, Faculty of Dentistry, Mahidol University, Bangkok.